

Avrupa'da Filistin Devletini Tanıma Dalgası

DOÇ. DR. TOLGA BİLENER
Galatasaray Üniversitesi

Emmanuel Macron, 22 Eylül 2025 günü BM Genel Kurulu önünde yaptığı konuşmada, alkışlar eşliğinde “ülkemin Ortadoğu’da İsrail ve Filistin halkları arasındaki barışı destekleyen tarihsel tutumu doğrultusunda, bugün Fransa’nın Filistin devletini tanıdığını ilan ediyorum” dedi. Böylelikle 193 üyesi bulunan Birleşmiş Milletler’de (BM) Filistin’i tanıyan ülke sayısı 158’e çıkarken bu tanıma kararının zamanlaması ve olası sonuçları üzerinde de yoğun bir tartışma başlamış oldu. Gerçekten de 2024 ve 2025 yıllarında Avrupa Birliği (AB) içinde İspanya, İrlanda, Norveç, Slovenya ve nihayet Fransa’nın da aralarında bulunduğu bazı ülkelerin Filistin devletini tanıma kararı almaları, Filistin

2024 ve 2025 yıllarında Avrupa Birliği (AB) içinde İspanya, İrlanda, Norveç, Slovenya ve nihayet Fransa’nın da aralarında bulunduğu bazı ülkelerin Filistin devletini tanıma kararı almaları, Filistin sorununun tarihçesinde dikkat çekici bir aşama anlamına gelmektedir.

sorununun tarihçesinde dikkat çekici bir aşama anlamına gelmektedir. Bu gelişme yalnızca Ortadoğu’daki çatışma dinamikleri açısından değil aynı zamanda AB’nin uluslararası sistemdeki konumu, transatlantik ilişkiler ve Avrupalı güçlerin normatif dış politika iddiaları bakımından da anlamlar taşımaktadır.

Filistin’in Devletleşme Mücadelesinde Avrupa’nın Tutumu

Filistin meselesi, 20. yüzyılın ortalarından bu yana uluslararası siyasetin en çetrefilli sorunlarından biri oldu. 1947’de Birleşmiş Milletler’in taksim planı, 1948’de İsrail devletinin kuruluşu ve ardından gelen

Arap-İsrail savaşları, Filistin halkının devletleşme sürecini sonu belirsiz bir geleceğe erteledi. Gerçi 1988'de Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) bağımsız Filistin devletini ilan ettiğinde bu karar Türkiye dâhil 100'den fazla ülke tarafından tanınmıştı ancak Batı dünyasının büyük kısmı bu adımı desteklemekten kaçındı.

ABD'nin desteğiyle yürütülen Oslo Barış Süreci, 1990'lı yıllarda iki devletli çözüm için umut yaratmış, 1994 yılında Ramallah merkezli Filistin Otoritesi'nin kurulması da devletleşme sürecinin ilk adımı olarak tasarlanmıştı. Ancak bilindiği üzere barış süreci hızla rayından çıktı ve Filistin meselesi yine çatışmacı bir evreye girdi. Tüm bu süreç boyunca Filistin Otoritesi, bir yandan Filistin davasına olan diplomatik desteği artırmak diğer yandan Filistin'in iç siyasi dengeleri içinde Hamas'a karşı elini güçlendirmek için Filistin'in tanınması amacıyla aralıksız mücadele verdi. Filistin Otoritesi'nin, Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve UNESCO üyeliği derken 2012'de BM Genel Kurulu'ndan da Filistin'e "üye olmayan gözlemci devlet" statüsü almayı başarması, diplomatik intifada olarak adlandırılan bu mücadelenin en büyük kazanımlarından biri oldu. Bu gelişme uluslararası hukuk açısından Filistin'in egemen devlet statüsüne yaklaşmasının bir göstergesi olması yanında, Interpol ve Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi kuruluşlara üyeliğin de kapısını açmış oldu.

Bu süre zarfında Batı Avrupa ülkeleri kendilerince bir denge politikası izlemeye çalıştılar. Bir yandan Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını ve iki devletli çözümü desteklediklerini beyan ettiler ve işgal altındaki topraklara yönelik insani projeler finanse ettiler. Diğer yandan İsrail ile güçlü ekonomik, güvenlik ve diplomatik ilişkilerini korudular. Bu nedenle Filistin'in tanınması ne zaman geleceği kestirilemeyen "barış sürecinin sonuna" ertelendi; AB içinde ortak bir tavır geliştirilmesi de mümkün olmadı. Pek çok Batılı devlet için Filistin meselesinde çözüm anlamına gelmese de son derece kırılğan da olsa bir statükonun oluşmuş olması hatta bu meselenin bir donmuş çatışmaya evrilme ihtimali ideal senaryo olarak görüldü.

Aslında Soğuk Savaş dönemi mirası olarak Doğu Avrupa ülkelerinin pek çoğu Filistin'i daha 1988 yılında tanımışlardı ancak 2014'te İsveç'in

Hamas'ın 7 Ekim 2023 saldırısını takip eden İsrail'in askerî operasyonları boyunca Gazze'de yaşananlar ve uluslararası yargı makamları nezdinde İsrail aleyhinde yapılan başvurular, Küresel Güney kamuoyları kadar Avrupa kamuoylarını da derinden etkiledi.

attığı tek taraflı adım dışında Batı Avrupa'nın büyük güçleri şimdiye dek ihtiyatlı davranmayı ve hassas dengeleri bozmamak amacıyla statükoyu savunmayı tercih etti. AB'nin kurumsal yapısı da AB'nin bu konuda ortak bir tavır almasını zaten imkânsız hâle getiriyordu. Almanya, Macaristan veya Çekya gibi ülkeler İsrail'e karşı düşmanca bir tavır alıyormuş gibi görünmemek amacıyla tanıma tartışmalarına hep eleştirel yaklaşırken İspanya ve İrlanda gibi ülkeler kendilerine özgü tarihsel nedenlerle bu konuda daha talepkâr davrandılar. Neticede AB'nin Ortadoğu politikası, uzun yıllar boyunca

kalıplaşmış ifadelerin tekrarından ibaret, hepsi birbirine benzeyen deklarasyonlar yayımlamak ve kalkınma yardımı yollamaktan ibaret bir çerçeveye hapsedildi.

Hamas'ın 7 Ekim 2023 saldırısını takip eden İsrail'in askerî operasyonları boyunca Gazze'de yaşananlar ve uluslararası yargı makamları nezdinde İsrail aleyhinde yapılan başvurular, Küresel Güney kamuoyları kadar Avrupa kamuoylarını da derinden etkiledi. On binlerce sivil kaybı, hastanelere ve okullara yönelik saldırılar, uluslararası örgütlerin raporları ve sivil toplumun yoğun tepkileri, Batı Avrupa karar alıcılarını artık seyirci kalma lükslerinin kalmadığı bir noktaya getirdi. Üstelik Batı Şeria'nın tamamen ya da kısmen ilhakına yöneldiği anlaşılan İsrail'in giderek sertleşen politikaları ve Katar dâhil bölgedeki pek çok ülkeye yönelik gerçekleştirdiği saldırılar Avrupa'da yeni bir dinamik doğurdu. Bu hava içinde 2024'te İspanya, İrlanda ve (AB üyesi olmayan) Norveç'in Filistin'i eş zamanlı tanıma kararı, ardından Slovenya'nın ve 2025 yılında da Fransa'nın kararlarını ortaya çıkı. Suudi Arabistan'la ortak bir diplomatik başlatan Emmanuel Macron'un peşinden Portekiz, Belçika, Malta gibi AB üyeleri yanında Birleşik Krallık, Kanada ve Avusturya'yı da sürüklemeyi başarması, bu ülkelerin Ortadoğu politikaları açısından gerçekten de tarihi bir kırılma anlamına geliyor.

Tanımaya Kararlarının Nedenleri

Her şeyden önce ifade ve gösteri özgürlüğünün görece geniş olduğu Avrupa toplumlarında, özellikle genç kuşaklar arasında Filistin'e yönelik belirgin bir sempati geliştiğini belirtmek gerekir. Bu konuda sadece Arap/Müslüman göçmenlerin değil, sol-sosyalist eğilimli kesimlerin de başrol oynadığını belirtmek gerekmektedir. Sosyal medya kampanyaları, protesto gösterileri ve üniversitelerdeki öğrenci eylemleri, hükümetler üzerinde yavaş yavaş bir baskı oluşturdu. İrlanda ve İspanya gibi ülkelerde bu baskı çok daha hızlı bir biçimde hükümet politikalarına yansdı. 7 Ekim saldırılarının ardından İsrail'in kendisini savunma hakkının olduğunu söylemekle yetinen ve Netanyahu hükümetini de eleştirmekten kaçınan Fransa'da ise süreç biraz daha uzun sürdü. Fakat en nihayetinde, kitlesel gösteriler ve entelektüel çevrelerin çağrıları, hükümetin tanıma kararını hızlandırdı. Etkisini tam olarak

Gazze'deki ağır insani tablo, Avrupa hükümetlerini normatif söylemi eyleme dökmeye zorladı zira Avrupalı siyasi ve diplomatik çevreler Küresel Güney ülkeleriyle temaslarında bu konunun her fırsatta kendi aleyhlerinde güçlü bir rüzgâr yarattığını somut olarak görmeye başladılar.

ölçmek kolay olmasa da 2025 yılında vefat eden Papa Fransiscus'un Filistin meselesini ısrarlı biçimde dile getirmesinin de Avrupa kamuoyları üzerindeki etkisini yok saymamak gerekir. Başka bir deyişle pek çok Ba-

tılı hükümet, tanıma kararını aslında kendi ülkelerindeki kamuoyunu yatıştırmak amacıyla da almış oldular.

Bunun dışında AB'nin kurum olarak ve AB üyesi ülkelerin bireysel olarak kendilerini "normatif güç" kimliğiyle öne çıkardıkları bilinmektedir. İnsan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü küresel ölçekte savunduğunu iddia eden bu ülkelerin Gazze'de tüm yaşananlara rağmen İsrail-Filistin meselesinde somut bir adım atmaması, bu söylemin inandırıcılığını iyice aşındırmıştı. Gazze'deki ağır insani tablo, Avrupa hükümetlerini normatif söylemi eyleme dökmeye zorladı zira Avrupalı siyasi ve diplomatik çevreler Küresel Güney ülkeleriyle temaslarında bu konunun her fırsatta kendi aleyhlerinde güçlü bir rüzgâr yarattığını somut olarak görmeye başladılar. Başka bir deyişle AB'nin normatif söyleminin inandırıcılığını koruyabilmesi için böylesi bir sembolik adıma ihtiyaçları vardı. Tanımaya kararı uluslararası hukukun en temel ilkelerinden biri olan "kendi kaderini tayin hakkı"nın desteklenmesi olarak görüldüğü için bu kararı alan

Avrupa ülkeleri bunu AB'nin temel ilkelerinden birinin hayata geçirilmesi olarak da gerekçelendirebildiler.

Normatif inandırıcılığı korumanın stratejik boyutu ise bir yandan Batı karşıtı söylemlerini yoğunlaştıran Çin ve Rusya'nın Küresel Güney nezdindeki etkisini nispeten zayıflatma; diğer yandan, İsrail'e verdiği kayıtsız şartsız desteği hız kesmeden sürdüren ABD'den ayrışma isteği olarak ortaya çıktı. Avrupa ülkeleri gerçekten de Ortadoğu politikalarında Washington'un çizgisinden kısmen ayrılarak özerkliklerini vurgulamaya çalışmaktadırlar. Özellikle Fransa'nın tanıma kararı, Emmanuel Macron'un sıkça dile getirdiği "Avrupa'nın stratejik özerkliği" vizyonunun bir parçası olarak okunabilir. Bu ayrışma sadece AB içi ilişkilerde değil, transatlantik ilişkilerde de yeni tartışmaların kapısını aralamaktadır.

Ortadoğu'daki çatışmacı ortamın, Avrupa'nın enerji güvenliği, göç yönetimi ve terörle mücadele gibi kritik çıkarlarını doğrudan etkilediği de

2024 ve 2025 yıllarında bazı Batı ülkelerinin Filistin devletini tanıma kararı almaları yalnızca diplomatik bir jest değil aynı zamanda küresel uluslararası ilişkilerin dönüşen doğasının da bir göstergesidir.

bilinmektedir. Avrupa ülkeleri, Arap kamuoyları nezdinde meşruiyet kazanmanın ve bölgesel diplomaside nüfuz artırmanın yollarını aramaktadır. Filistin'in tanınması, Avrupa'ya bu bağlamda da önemli bir koz sunmaktadır. Bu adım, aynı zamanda İsrail'e işgal ve ilhak politikasının artık kabul edilmeyeceği mesajını da vermektedir. Bunların dışında özellikle Fransa ve Birleşik Krallık gibi ülkelerde Ortadoğu'nun sömürgecilik sonrası mirası, siyasi hafızada güçlü bir yer tutmaya devam etmektedir. Bu tarihsel arka plan, günümüzde ahlaki sorumluluk duygusuyla birleşerek Filistin'in tanınmasını kolaylaştıran unsurlardan biri olmaktadır.

Gelecek Perspektifleri

Filistin'in tanınması kararları her ne kadar sembolik düzeyde anlamlı olsa da somut sonuçlarının sınırlı kalacağı bir sır değil. Her şeyden önce bu kararların kısa vadede çatışmayı sona erdirmeyeceği açık. İsrail hükümeti de zaten bu kararları sert biçimde eleştirdi ve İsrail'in politikalarını etkilemeyeceğini açıkça söyledi. Ancak uzun vadede bu tanıma, gelecekteki müzakere süreçlerinde Filistin tarafının işine yarayabilir ve uluslararası toplumun İsrail'e yönelik baskısını artırabilir. İsrail'in diplomatik yalnızlığının artması, barış sürecine yeni parametreler getirebilir. Bu son dalgada Filistin'i tanıyan Fransa ve Birleşik Krallık'ın BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olduklarını unutmamalıyım. Böylelikle artık beş daimi üyeden ABD hariç hepsi Filistin'i tanımış oldular. Ayrıca Batılı büyük güçlerin bu desteği, uluslararası kamuoyunun Filistin halkının tek meşru temsilcisi olarak gördüğü Mahmud Abbas lider-

liğindeki Filistin Otoritesi'nin Hamas ve benzeri oluşumlara karşı elini güçlendirmesine de katkı sağlayabilir.

AB içinde farklı tutumların sergilenmesi bir anlamda Avrupa entegrasyon projesindeki eksiklikleri özellikle de ortak dış politika üretiminde yaşanan sıkıntıları bir kez daha gözler önüne serdi. Almanya ve Macaristan gibi ülkeler tanıma fikrine mesafeli kalırken Fransa ve İspanya gibi önemli oyuncuların bu adımı atmış olması, AB içindeki fay hatlarını görünür hâle getirdi. Bununla birlikte bu çok seslilik, AB'nin farklı kanallar üzerinden diplomatik etki yaratmasının yolunu açıyor ve bir denge tutturmasını engellemiyor. Almanya gibi ülkeler AB'nin tamamen İsrail karşıtı bir tutuma kayması önünde engel oluştururken İspanya ya da İrlanda gibi ülkeler de Filistin halkının haklarını AB'nin tamamen göz ardı etmemesinin güvencesini oluşturuyor.

Avrupa'nın bu konuda ABD'den kısmen farklı bir çizgi izlemesi, transatlantik ittifak bağlamında gerilimlere yol açabilir. Ancak bu durum aynı zamanda Avrupa'nın küresel siyasette daha bağımsız hareket etme kapasitesini de test etmektedir. Kimi Avrupa ülkelerinin tanıma kararları, Arap ülkeleri ve daha geniş anlamda Küresel Güney'de olumlu yankılar buldu. AB ülkeleri, bu sayede bölgesel aktörler nezdinde meşruiyetlerini artırma şansı elde etti. Bu bakımdan, kısa vadede aslında çok da bir şey yapmadan yapmış görünme şeklinde değerlendirilebilecek bu tanıma kararı, uzun vadede kimi Avrupa ülkelerinin uzun süredir AB için hedeflediği "küresel aktör" olma iddiasını pekiştirebilir.

Sonuç olarak 2024 ve 2025 yıllarında bazı Batı ülkelerinin Filistin devletini tanıma kararı almaları yalnızca diplomatik bir jest değil aynı zamanda küresel uluslararası ilişkilerin dönüşen doğasının da bir göstergesidir. Bu kararların ardında iç politik baskılar, normatif güç iddiaları, ABD'den kısmi ayrışma, jeopolitik çıkarlar ve tarihsel sorumluluk bilinci bulunmaktadır. Bu tanımaların kısa vadede Filistin halkının kaderini değiştirmesini beklemek abartılı bir beklenti olur. Yine de bir gün yeniden başlaması umulan barış sürecine bir ivme kazandırma ve FKÖ'nün Filistin halkı bünyesindeki meşruiyetini güçlendirme potansiyeli de yok sayılmamalı. **XX**